

Seminarium na temat „Roślinożerce w ekosystemach i w krajobrazie” (Dziekanów Leśny, 5—6 IX 1988 r.)

Obrady odbywały się w Instytucie Ekologii PAN w Dziekanowie Leśnym pod Warszawą. Seminarium zorganizowała Pracownia Biocenologii Zakładu Ekologii Ogólnej Instytutu.

Seminarium było kontynuacją prezentacji badań prowadzonych w kraju i w kilku ośrodkach zagranicznych, głównie w Finlandii, dotyczących zagadnień związanych ze wzajemnymi zależnościami między roślinami i roślinożercami. Ścisła współpraca, wymiana informacji oraz dyskusja wyników badań została zapoczątkowana przed trzema laty, jesienią 1985 r., na zebraniu, którego inicjatorem był Zakład Zoologii i Ekologii Uniwersytetu Warszawskiego. Wówczas poza uczestnikami krajowymi prezentowali swoje badania także biolodzy z kilku ośrodków naukowych Finlandii, Anglii i Danii. W podsumowaniu pierwszego zebrania uznano wspólne seminaria za dobrą i owocną formę współpracy oraz zdecydowano nadać jej bardziej zorganizowany charakter, przede wszystkim tworząc grupy krajowe skupiające osoby prowadzące badania nad zależnościami roślina-roślinożerca. Seminarium, które odbyło się w Dziekanowie, wynikało z potrzeby dokonania pewnego przeglądu badań prowadzonych w polskich ośrodkach naukowych, a koncentrujących się na zagadnieniach dotyczących uwarunkowań jakie występują między roślinożercami i innymi składowymi układów ekologicznych.

Chociaż zebranie miało charakter roboczy uczestniczyli w nim także biolodzy z Finlandii, z uniwersytetów w Turku i Jyväskylä. Z ośrodków krajowych reprezentowany był Uniwersytet Warszawski, Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu, Uniwersytet Śląski, SGGW-AR w Warszawie oraz Instytut Ekologii PAN. W ciągu dwudniowych obrad, w których uczestniczyło ok. 60 osób, wygłoszono 17 referatów. Przedstawiane referaty koncentrowały się głównie na trzech grupach zagadnień, a mianowicie: (a) wzajemnym oddziaływaniu roślin żywicielskich i roślinożerców, (b) reakcjach zwierząt roślinożernych na zmiany środowiska i struktur w ekosystemie oraz (c) zmienności zespołów roślinożerców w warunkach różnicowania się struktur krajobrazu rolniczo-leśnego.

W pierwszej grupie referatów omawiano zagadnienia związane z pozytywnym lub negatywnym oddziaływaniem żerujących zwierząt roślinożernych na cechy fizjologiczne, produkcję, chemizm roślin — indukowanie przez żerujące roślinożerce wytwarzania substancji odpornościowych, a także łamanie mechanizmów obronnych rośliny oraz zmiany ilości i jakości substancji zapasowych (M. Raatikainen, T. Raatikainen i A. Vasarainen, A. Tomczyk, M. Kiełkiewicz). Zwrócono także uwagę na oddziaływanie jakości pokarmu na właściwości populacyjne i aktywność roślinożernych zwierząt bezkręgowych (A. Kalinowska, P. Migula). W dalszych referatach omawiano zmienność układów roślina-roślinożerca i związanych z nimi organizmów patogennych w obecności czynników zakłócających (jakimi są kwaśne deszcze) w sposób istotny warunki siedliskowo-pokarmowe (M. Lindgren, S. Neuvonen).

Następne referaty dotyczyły zmienności populacji i zespołów roślinożerców w układach bardziej złożonych, mianowicie — oddziaływania zmienności sezonowej ekosystemów na rozwój, strukturę oraz aktywność zespołów roślinożerców kręgowych i bezkręgowych w ekosystemach leśnych (J. Banaszak) i rolniczych (A. Liro i J. Szacki, T. Plewka, P. Trojan, M. Pankanin-Franczyk) oraz w specyficznych warunkach środowiska miejskiego w porównaniu do warunków naturalnych (D. Kropczyńska). Oddziaływanie warunków środowiskowych (optymalnych i suboptymalnych) na struktury i procesy w populacjach zwierząt roślinożernych rozpatrywano na przykładzie populacji drobnych gryzoni (J. Gliwicz). Poruszano także zagadnienia związane z udziałem roślinożerców bezkręgowych żerujących w warstwie zielnej zbiorowiska trawiastego w tworzeniu i rozwoju struktury troficznej ekosystemu (L. Andrzejewska i K. Chmielewski). W referacie zawierającym analizę przyczyn powstawania masowych pojawów

roślinozernych owadów K. Ruohomäki i E. Haukioja, na przykładzie populacji roślinozernego motyla wykazali, że do hipotez opierających powstawanie tego zjawiska na uwarunkowaniach klimatycznych i pogodowych oraz siedliskowo-pokarmowych należy dołączyć uwarunkowania genetyczne populacji.

Po każdym referacie, w czasie 15-minutowej dyskusji, koncentrowano się głównie na zagadnieniach szczegółowych, związanych z prezentowaną pracą. Wygłoszone referaty postanowiono przygotować do druku i w postaci zbioru tematycznego złożyć w redakcji „Polish Ecological Studies”.

Z wypowiedzi uczestników seminarium wynikało, że jest potrzeba dalszych, regularnie odbywanych zebrań, poszerzonych o udział biologów także z innych krajów. Sugerowano organizowanie takich spotkań w odstępach trzyletnich. Natomiast częściej powinny być organizowane zebrania robocze biologów z ośrodków krajowych zajmujących się fizjologią i ekologią układów roślina-roślinożerca-środowisko. Organizacji następnego, międzynarodowego seminarium, które przewidziane jest w 1991 r., podjęli się koledzy z Finlandii.

Lucyna Andrzejewska

Konferencja naukowa na temat „Ochrona środowiska przyrodniczego przed wpływami przemysłu wydobywczego na przykładzie Suwalszczyzny” (Suwałki, 6—7 IX 1988 r.)

Od szeregu lat, tradycyjnie w pierwszej połowie września, odbywają się w Wigrach spotkania dyskusyjne naukowców i ludzi sztuki pod hasłem „Sztuka i środowisko”, organizowane pod auspicjami władz województwa suwalskiego i Akademii Sztuk Pięknych w Warszawie. W ramach spotkania „Wigry '88” Centralny Program Badań Podstawowych 04.10 „Ochrona i kształtowanie środowiska przyrodniczego”, podprogram 04 „Zasady gospodarowania środowiskiem przyrodniczym na obszarach eksploatacji surowców mineralnych”, przy współudziale Państwowego Instytutu Geologicznego, Uniwersytetu Szczecińskiego i Urzędu Wojewódzkiego w Suwałkach zorganizował konferencję naukową poświęconą zagadnieniom związanym z ochroną środowiska przyrodniczego przed negatywnymi oddziaływaniami eksploatacji i przeróbki kopalin.

Nieprzypadkowo miejscem konferencji o tej tematyce była stolica regionu znanego dotychczas głównie z pięknego krajobrazu, czystych wód i powietrza, interesującej i zróżnicowanej flory i fauny oraz śpiewności mowy i gościnności jego mieszkańców. Minęło oto trzydzieści lat od odkrycia rudonośnego masywu suwalskiego. W rozpoznanych dotychczas najlepiej złożach Krzemianka i Udryń, leżących na południowo-wschodnim skraju Suwalskiego Parku Krajobrazowego, udokumentowano występowanie ponad miliarda ton rudy magnetytowo-ilmenitowej o średniej zawartości żelaza ok. 27%, tlenku tytanu ok. 7% i pięciotlenku wanadu ok. 0,3%. Daleko przy tym do pełnego rozpoznania rudonośności masywu suwalskiego. Istnieje szereg obszarów uznawanych przez geologów za perspektywiczne dla występowania rud magnetytowo-ilmenitowych, a być może również ekonomicznych koncentracji rud innych metali. Pozyskanie tych zasobów stało się dla krajowego przemysłu wydobywczego sprawą bardzo kuszącą, mimo trudności wynikających m.in. z głębokości zalegania pokładów rud (od 900 do ponad 2 tys. m) i skomplikowanej sytuacji hydrogeologicznej w nadkładzie, stanowiącej zagrożenie w trakcie drążenia szybów i mogącej stanowić zagrożenie także w czasie eksploatacji.

Udokumentowanie złóż wywołało szereg decyzji władz dotyczących budowy na Suwalszczyźnie zakładów wydobywczych i przeróbki rud. W ich następstwie stworzono liczne programy,